

u rečeničnim pitanjima. Studija je napisana inventivno i pregledno.

9) Vinja V. (Zagreb): *L'Italia meridionale come centro d'irradiazione degli elementi greci nei dialetti serbo-croati della Dalmazia*. Poslije Vasmera (*Die griechischen Lehnwoerter im Serbo-Kroatischen*, Berlin 1944) i za makedonski jezik studije Anastasa Tahovskoga (*Grčki zborovi vo makedonskiot naroden govor — Prilog kon etimološkiot rečnik na makedonskiot jazik*, Skopje 1951) koji su obradili veliki dio jezičnog gradiva u kome se nastoji objasniti utjecaj starohelenskog i novohelenskog jezika na srpskohrvatski i makedonski jezik — Vinja drži da su utjecaji helenskog jezičnog kruga na hrvatskosrpske dijalekte u Dalmaciji ostali još neistraženi. Pisac ne isključuje mogućnost da je bilo izravnih pozajmica kontinentalnim putem, ja držim da su inzularni, već od najstarijih vremena, odlučniji — ali je sklon da su stanovite riječi mogle biti prihvaćene sa

područja Južne Italije. Vinja je dobro učinio što nije bio u svome zaključivanju ekskluzivan, pa je na taj način ukazao na nova tumačenja o prihvatanju leksičkog blaga iz helenškoga jezika u sam hrvatskosrpski kulturni krug.

Osim studija naših učenjaka vriedno je istaknuti i neke priloge koji se odnose na problematiku jugoslavenskih književnosti. Takva je studija A. Cronie *Lettere di Graziadio Ascoli a Franz Miklosich (Miklošič)*; zatim raspravu J. Matla *Der europaische Weg der modernen slawischen Literaturen*, te Tamborra A. *Imbro I. Tkalac in Italia*, pa još dvije: Meriggi B. *Su alcuni termini di parentela slavi* i Lunt G. *Horace The slavie name for Venice*.

Na kraju možemo pohvaliti i opremu same knjige, a vjerujemo da je tome uz R. Picchija doprinio i sam izdavač.

Ton Smerdel

Dr Vladimír Šmilauer, ÚVOD DO TOPONOMASTIKY

(NAUKY O VLASTNÍCH JMÉNECH ZEMĚPISNÝCH),

izdaje: Státní pedagogické nakladatelství, Prag 1963, 220 str.

Prošle godine, upravo pred V međunarodni slavistički kongres u Sofiji, pojavio se »Uvod u toponomastiku«, toponomastički priručnik dra Vladimíra Šmilauera, vodećeg češkog toponomastičara. Knjiga je izašla u ediciji udžbenika za visoke škole. Iako je, dakle, namijenjena prvenstveno mladim češkim toponomastičarima, korisno će poslužiti svim slavistima koji se zanimaju za ovu lingvističku disciplinu.

Priručnik je podijeljen u ova poglavlja: 1. Uvodna izlaganja, 2. Grada, 3. Jezični dio, 4. Stvarni dio, 5. Život imena, 6. Mogućnosti i značenje toponomastike.

U uvodnom dijelu autor u sažetom prikazu obavještava o predmetu i području toponomastike; informira

nas o onomastičkim kongresima i časopisima; donosi kratak bibliografski prikaz germanske, romanske, slavenske i, podrobnije, čehoslovačke toponomastičke literature. U narednom dijelu izlaže se o načinu prikupljanja i proučavanja građe iz starih čeških historijskih izvora, starih geografskih karata, atlasa, imenika mjesta i daju se, uz put, najosnovniji podaci iz poljske, bugarske, sovjetske i jugoslavenske top. literature. Manje opširno izložena je metoda sakupljanja top. građe na terenu. Treći je dio najzanimljiviji i naopsežniji. U njemu autor ističe važnost i metode lingvističkog proučavanja toponima slavenskih i neslavenskih koji su kao supstratna ili adstratna građa ušli i nastavili svoj vijek u slavenskim je-

zicima. Taj je dio najsvetavniji i s obzirom na jezične pojave koji se javljaju u toponimima preuzetima iz drugih jezika. Autor je iscrpno razradio top. klasifikacije: *strukturnu* (po načinu tvorbe) i *sematičku* (po kategorijama značenja), donoseći nam uz svoje i već postojeće klasifikacije poljskih, sovjetskih i čeških toponomastičara. Iako će top. građa u svakom jeziku, pa čak i u manjoj geografskoj jedinici u istom jezičnom području, modificirati predložene sheme, stvarati nove kategorije i potkategorije u sematičkoj i strukturalnoj klasifikaciji, osnove Šmilauerova principa umnogome će pridonijeti i pomoći pri sistemskoj obradi i donošenju upotrebljiva opisa građe.

U idućem poglavlju uspoređuju se veze toponomastike i drugih, prirodnih i humanističkih, nauka (geografije, geologije, botanike, zoologije, arheologije, povijesti i dr.). Informativan je pregled dosadašnjih najglavnijih radova iz toponomastike kojima se pokušala riješiti pradomovina izumrlih i današnjih naroda u Evropi (mediteranski, ilirski, keltski supstrat), a spominju se i glavni top. radovi o prapostojbini Slavena kao i radovi koji obrađuju probleme Slavena u Mađarskoj, Rumunjskoj, Albaniji i dr. U petom dijelu zanimljivo je poglavlje o motiviranosti toponima, toponomastičkim iradijacijama i o postojanosti i promjenljivosti toponomastičkih naziva. U posljednjem dijelu govori se o mogućim zabludama i stranputicama u top. istraživanju, o proizvoljnim etimologijama, o radu diletanata u toponomastici i o koristi koju toponomastika pruža historiji jezika i dijalektologiji kao i nelingvističkim naukama arheologiji, historiji, geografiji i dr. Poseban je odjeljak u kojemu se autor obraća mladom toponomastičaru gdje su sažeti savjeti i upute o metodama i postupnosti prilaza studiju toponomastike.

Knjiga je prvi priručnik takve vrsti u slavenskoj toponomastičkoj literaturi i došla je u vrijeme kada se slavenska onomastika, toponomastika posebno, nalazi u najjačem razvitku. Nagli zamah toponomastičkoj nauci kod Slavena dao je IV međunarodni slavistički kongres u Moskvi, otkada

se prišlo organiziranom radu u svim slavenskim zemljama. Tada je osnovana Onomastička sekcija koja na kongresima djeluje samostalno. Slavenska onomastika ima već za sobom dva slavistička kongresa (Moskva 1958, Sofija 1963) i dvije onomastičke konferencije (Krakov 1959, Berlin 1961). Na tim sastancima zacrtan je plan rada na izradi sveslavenskog toponomastičkog atlasa, koji će, bez sumnje, umnogome produbiti komparativni studij slavenskih jezika, pridonijeti istraživanju slavenske imenske tvorbe, tipologije i strukture imenskog fonda, areje pojedinih sufikasa, raširenost, frekvenciju i produktivnost pojedinih slavenskih osnova, za koje će se, vjerojatno, naći potvrde u toponomastici. Za takav rad trebat će smišljenija organizacija i jači kadar stručnjaka. Šmilauerov *Uvod* koji je nastao poslije niza sintetskih radova slavenskih toponomastičara: W. Taszyckog, S. Rosponda, J. Svobode, I. Duridanova, J. Zaimova, V. Nikonova, K. Cilujka, P. Skoka, F. Bezlaja i dr. pridonijet će da se toponomastici pride suvremenim kriterijima u sistemskom i sistematskom proučavanju, izbjegavajući izolirane (atomističke) »toponomastičke ekshibicije«.

Za nas na hrvatskosrpskom jezičnom području »Uvod u toponomastiku« značajan je i zbog toga što su metodski postupci koje je prof. Skok još 1921. godine izložio u svojoj radnji »*Prilozi iz srpskohrvatske toponomastike*« (Rad, 224) zastarjeli, a u sistematici top. građe u »*Slavenstvu i romanstvu*« (str. 256—268, Split 1950) prišao je jednostrano, tj. samo sa gledišta tvorbe, pa će nam ovaj priručnik ispuniti tu prazninu.

Sve većim zahtjevima koje Sveslavenski komitet za onomastiku postavlja pred našu onomastiku moći će se udovoljiti osposobljavanjem mlađeg stručnog kadra, što je specijalno za naš teren od neobične važnosti zbog pitanja supstrata i dijalekatske problematike, a to rad na našem terenu čini težim nego u drugim slavenskim zemljama. *Uvod u toponomastiku* moći će i kod nas izvršiti svoju namjenu ako dođe u ruke mladim en-

tuzijastima kojima treba omogućiti rad i razvitak u ovoj kod nas prilično zanemarenoj lingvističkoj oblasti. Prof. Šmilauer bio je bez sumnje u pravu kada je nedavno pisao: »...srbocharvátská onomastika po

smrti Skokové stále potrebuje nové sily«.

Njima je u prvom redu autor i namijenio svoj priručnik.

Petar Šimunović

PRÍRUČKA SLOVANSKÉ TOPONOMASTIKY,

připravil z uložení a za spolupráce komise pro slovanský onomastický atlas Vlad. Šmilauer, díl první: A—L, Prag 1963, 263 str. (ciklostilom).

Ovaj top. priručnik zasnovala je II slav. onomastička konferencija u Berlinu 1961. godine i izradu povjerila prof. Vladimiru Šmilaueru. Prvi dio završen je, kako je bilo predviđeno, do Sofijskog kongresa. U njemu je autor dao pregled najvažnijih apelativa koji dolaze kao top. osnove u slavenskim jezicima. Priručnik slavenske toponomastike podijeljen je u pet dijelova. U uvodu se obrazlaže način pribiranja i izlaganja građe koja je uzeta u obzir pri sastavljanju ovog priručnika. Dalje se donosi glavni popis općeslavenske onomastičke bibliografije i najvažniji radovi iz pojedinih slavenskih jezika. U obzir su uzeti svi živi i mrtvi slavenski jezici osim kašupskog. U trećem dijelu popisan je glavni imenski fond koji se odnosi na zemlju, vodu, bilje, životinje i ljude, oblike ljudskog života i dr. Zatim su uzete najčešće pridjevske i glagolske osnove koje dolaze u toponomastičkoj građi. U narednom poglavlju nalazi se pregled tvorbe slavenskih toponima s primjerima iz hrvatskosrpskog, češkog, poljskog i ruskog jezika. U posljednjem dijelu dan je abecedni popis glavnih leksema koji se nalaze kao osnove u slavenskoj toponomastici, i to od A do L (svega 464 natuknice). Oblik natuknice uzet je prema E. Bernekeru (*Slavisches etimologisches Wörterbuch*, I, II, 1908—1913) i V. Macheku (*Etymologický slovník jazyka českého a slovenského*, 1957). Značenja uz natuknice dana su na njemačkom jeziku, kojim su jezikom već objašnjene te riječi u slavenskim etimološkim rječnicima (Bernekerovom, Trautmannovom i Vasmerovom). Uz natuknicu

autor je donio, po mogućnosti za svaki slav. jezik, apelativ i toponim izveden od iste osnove. S obzirom na građu iz našeg jezičnog područja navedena je prilično škrta bibliografija, kojoj je trebalo pridodati Skokove radove iz Nastavnog vjesnika i Južnoslovenskog filologa koji se odnose na problematiku hrvatskosrpske toponomastike, Hrastinu bibliografiju (Hrvatski dijalektološki zbornik, I) i rad J. Schutza: *Die geographische Terminologie des Serbokroatischen* (Berlin 1957). Jezična građa za apelative crpena je iz *Pravopisnog rječnika*, a toponomastički materijal iz *Imenika mesta* (1960), *Akademijina rječnika* (1880. i dalje) i Bezlajeve knjige: *Slovenska vodna imena* (1962). Apelativi su gotovo svi akcentirani, a od toponima samo oni za koje je autor našao potvrde u građi. U našoj top. literaturi našlo bi se prilično potvrda kojih nema u Priručniku slavenske toponomastike (npr. toponimi *Dvânčice*, *Dvâ dôlca* uz natuknicu *dvъa*, *Prodrťuša*, *Derálo*: uz natuknicu *dvъrati*; nema potvrda za top. sufiks *-ъкъ*: Vršak i uz sufiks *-ikъ*: Borik, Bukvik). Dubiozno je toponim *Zabor* izvoditi iz osnove *-borъ* preko **Sabor* ili toponim *Ivica* iz apelativa *iva* (Salix). Da je pružena suradnja naših onomastičkih odbora, vjerojatno se ne bi trebalo odazivati autorovoj molbi da se prouči građa, isprave greške, navedu izostavljene potvrde i upozori na ostale propuste. Ovakvo će trebati naknadno ispraviti taj nedostatak čim izade i drugi dio ovog korisnog priručnika.

Petar Šimunović